

- виснаження природних ресурсів та екологічні катастрофи через техногенні аварії;
- проблеми доступу до чистої води та продовольства як фактори можливих конфліктів;

6. Пандемії та біологічні загрози:

- можливість виникнення нових пандемій, подібних до COVID-19, та необхідність підготовки до них;

- використання біотехнологій для створення біологічної зброї;

- недостатня готовність світових систем охорони здоров'я до глобальних криз.

Отже, сучасні виклики глобальній безпеці є багатовимірними та взаємопов'язаними.

Для їх подолання потрібні міжнародна співпраця, ефективна дипломатія, технологічні інновації та дотримання принципів міжнародного права.

1. Ivančík R., Nečas P., Jurčák V. Theoretical View of Some Current Global Security Challenges. *Incas Bulletin*. 2014. Vol. 6. Issue 1. P. 99–107.

Ольга ГІДА

аспірант кафедри адміністративного
права і процесу Дніпровського
державного університету внутрішніх
справ (м. Дніпро, Україна)

МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА – ФАКТОР ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: РІЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ І МІЖНАРОДНИХ ОБ'ЄДНАНЬ У РОЗБУДОВІ МИРУ ТА МИРНОМУ ВРЕГУЛЮВАННІ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ

Станом на початок 2024 року у світі велось 59 воєн – це найбільший показник за останні майже півстоліття. Такі дані оприлюднили у своїх звітах PRIO і Uppsala Conflict Data Program – проєкт Уппсальського університету у Швеції, де аналізують збройні конфлікти (сучасна міжнародна термінологія використовує термін «конфлікт» для позначення воєн), що забирають понад тисячу життів на рік.

Зважаючи на викладене вище, побудова миру стала одним із головних пріоритетів та інструментів міжнародної політики, спрямованих на врегулювання конфліктів та стабілізацію регіонів, що вже постраждали від збройних конфліктів.

У сучасному світі міжнародні організації відіграють ключову роль у мирному врегулюванні конфліктів, запобіганні ескалації збройного протистояння, що вже ведеться, та забезпеченні сталого миру. Серед міжнародних організацій, покликаних сприяти забезпеченню миру та захисту цивільного населення в умовах збройного конфлікту, слід назвати Міжнародний Комітет Червоного Хреста.

Міжнародний Комітет Червоного Хреста (далі – МКЧХ) є однією з найстаріших і найвпливовіших гуманітарних організацій, що веде роботу в зонах збройних конфліктів та інших ситуаціях насильства в усьому світі.

Водночас Міжнародний Рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (далі – Рух) – це найбільший гуманітарний рух у світі. Керуючись Основоположними принципами, Рух надає допомогу постраждалим від надзвичайних ситуацій і збройних конфліктів. Рух має в своїх лавах до 100 млн волонтерів та співробітників із 191 країн світу.

Міжнародний Комітет Червоного Хреста був заснований у 1863 р. та є основним виконавцем Женевських конвенцій, які складають невід'ємну частину міжнародного гуманітарного права та регламентують правила ведення війни та захисту цивільного населення.

З самого початку діяльності Міжнародний Комітет Червоного Хреста мав подвійну мету: надавати гуманітарну допомогу жертвам збройних конфліктів як нейтральна та незалежна гуманітарна організація, а також сприяти зусиллям з утвердження та розвитку законів і звичаїв війни з метою посилення захисту осіб, які не беруть участі або більше не беруть участі у бойових діях. МКЧХ спочатку зосереджувався на захисті медичного персоналу та поранених, хворих комбатантів та осіб, які зазнали травм у корабельних аваріях, під час міжнародних збройних конфліктів; проте, оскільки засоби та методи ведення війни

розвивалися, організація поступово розширювала свою діяльність до інших категорій осіб, таких як військовополонені, цивільне населення та, після Другої світової війни, жертви міжнародних збройних конфліктів.

Міжнародний Комітет Червоного Хреста активно працював у багатьох воєнних конфліктах, зокрема в Сирії, Афганістані, Іраку, Україні.

Сьогодні сам МКЧХ описує свою місію так: Міжнародний Комітет Червоного Хреста є неупередженою, нейтральною та незалежною організацією, винятковою гуманітарною місією якої є захист життя та гідності жертв збройних конфліктів та інших ситуацій насильства, а також надання їм допомоги. Міжнародний Комітет Червоного Хреста також намагається запобігти стражданню через заохочення та зміцнення гуманітарного права та принципів гуманності. Заснований у 1863 р., МКЧХ був біля витоків Женевських конвенцій та Міжнародного Руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Він спрямовує та координує міжнародну діяльність, що здійснюється Рухом у збройних конфліктах та інших ситуаціях насильства.

Правову основу діяльності МКЧХ складають норми міжнародного гуманітарного права, Женевські конвенції тощо.

Крім того, слід зазначити, що в 2002 р. було прийнято Закон України «Про Товариство Червоного Хреста України». Згідно з нормами цього закону Товариство Червоного Хреста України є всеукраїнською добровільною громадською гуманітарною організацією, яка допомагає державі у наданні медичної і гуманітарної допомоги під час збройних конфліктів та в мирний час, бере участь у наданні міжнародної допомоги у разі катастроф і надзвичайних ситуацій, забезпечує медико-соціальну допомогу найменш соціально захищеним верствам населення.

Таким чином, Україна, як учасник Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів, підтримує гуманітарну та доброчинну спрямованість діяльності МКЧХ і Руху.

На сьогодні Україна здійснила потужний крок для притягнення до відповідальності воєнних злочинців російської федерації – ратифікувала Римський статут Міжнародного кримінального суду.

Водночас не можна залишити поза увагою той факт, що сучасні воєнні конфлікти мають «гібридний» характер, що поряд із наявною політичною кризою у світі значно ускладнює діяльність миротворчих міжнародних організацій, в тому числі і Міжнародного Комітету Червоного Хреста. На сьогодні змінився характер конфліктів від традиційно збройних до гібридних, як-от: кібератаки, інформаційні кампанії та економічний тиск.

З початку російського вторгнення на територію України Міжнародний Комітет Червоного Хреста продовжив свою діяльність: здійснює великий обсяг робіт щодо захисту передусім цивільного населення. А саме в період 2014–2021 років Міжнародним Комітетом Червоного Хреста велася активна робота з обміну полоненими між Україною та проросійськими силами на сході, надання гуманітарної допомоги у прифронтових районах Донецької та Луганської областей, розслідування фактів порушень прав людини. Слід зазначити, що МКЧХ не виконує функції слідчої комісії – як правило, ні організація, ні її персонал не беруть участі у процедурах дізнання. Однак МКЧХ може заохочувати сторони, що воюють, звернутися до Міжнародної комісії із встановлення фактів порушення законів та звичаїв війни. На прохання всіх зацікавлених сторін, що воюють, МКЧХ також може запропонувати своє сприяння, щоб допомогти встановити неупереджену слідчу комісію, котра б забезпечувала необхідні процесуальні гарантії. Проте МКЧХ пропонує свої обмежені послуги лише за умови, що це в жодному разі не послабить його звичайну діяльність, а також його репутацію неупередженості та нейтралітету.

З початку повномасштабного вторгнення росії на територію України Міжнародний Комітет Червоного Хреста розширив свою діяльність на території України. Однак наразі маємо на шпальтах різноманітних інтернет-видань, в соціальних мережах багато нарікань щодо діяльності МКЧХ в Україні, а саме зазначається про неефективність вказаної організації. Однак, піддаючи критиці діяльність МКЧХ, треба насамперед звернути увагу на нові виклики сучасної війни, а саме: обмежений доступ (а інколи і відсутність доступу) до окупованих територій, зокрема Донецької, Луганської областей та Криму. Відсутність реального впливу на росію у питанні дотримання Женевських конвенцій, політичний тиск і бюрократію ускладнюють швидке реагування на кризові ситуації.

Як вже зазначалося, одним із основних напрямів діяльності Міжнародного Комітету Червоного Хреста є моніторинг дотримання прав військовополонених, забезпечення надання останнім медичної допомоги. Однак тут існує низка проблем, і однією з головних є те, що

російська федерація обмежує доступ представників МКЧХ до військовополонених.

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, зауважимо, що Міжнародний Комітет Червоного Хреста є важливим органом у сфері гуманітарної допомоги та захисту жертв воєнних конфліктів, який допомагає захистити людей, що постраждали від наслідків міжнародного збройного конфлікту між російською федерацією та Україною.

1. Про Товариство Червоного Хреста України : Закон України від 28 листопада 2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-15#top>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. Ратифікована Законом України від 17.07.1997. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
3. Statutes of the International Red Cross and Red Crescent Movement. URL : <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/S0020860400060903a.pdf>.
4. Євтушенко М. Ю., Хижняк М. І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2019. 350 с.

Максим ДОЦЕНКО

аспірант кафедри політології
та державного управління
Донецького національного
університету імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

<https://orcid.org/0009-0007-3914-0077>

МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ ТА РОЗПОДІЛ КОМПЕТЕНЦІЙ МІЖ КОМПОНЕНТАМИ МІЖНАРОДНОГО РУХУ ВІДПОВІДНО ДО СЕВІЛЬСЬКОЇ УГОДИ 2.0

Повномасштабне вторгнення рф в Україну актуалізувало питання політико-правових засад діяльності гуманітарних організацій, що надають гуманітарну допомогу. Серед неурядових організацій особливе місце посідають компоненти Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (далі – Міжнародний Рух), що вирізняються масштабами надання допомоги, стабільністю роботи та значним досвідом. Це зумовлено унікальним статусом і механізмом взаємодії компонентів, які регулюються внутрішнім правом Міжнародного Руху. Практика його реалізації в умовах міжнародного збройного конфлікту високої інтенсивності є цінним прикладом діяльності та координації компонентів Міжнародного Руху і потребує ґрунтовного дослідження та аналізу з урахуванням кількості залучених структур, особливостей організації їхньої співпраці та масштабів діяльності.

Розподіл функцій серед складових частин Міжнародного Руху відбувається, по-перше, на основі Статуту Руху [6] та Конституції МФЧХ [2]; по-друге, відповідно до Севільської угоди 2.0 [4], документа внутрішнього права Руху; та, по-третє, відповідно до операційних угод між Національними товариствами та іншими складовими частинами Руху [1, с. 94].

У цьому контексті Севільська угода 2.0 [4], укладена в 2022 році, є найбільш практичним, актуальним і дієвим документом, який визначає принципи координації між складовими Міжнародного Руху та розподіл функцій у міжнародній гуманітарній діяльності, що здійснюється в двосторонньому або багатосторонньому співробітництві між: Національними товариствами та Федерацією; Національними товариствами та Міжнародним комітетом Червоного Хреста; Національними товариствами між собою; Міжнародним комітетом Червоного Хреста та Федерацією; Міжнародним комітетом Червоного Хреста, Федерацією та Національними товариствами (п. 1.3 Угоди). Також унікальним є досвід реалізації Угоди в Україні та роль ТЧХУ як приймаючого Національного товариства в забезпеченні координації діяльності компонентів Національного руху в Україні.

У Преамбулі Угоди визначається, що сторони Угоди зобов'язуються забезпечити, щоб наші міжнародні зусилля визнавали та зміцнювали центральну роль Національних товариств у їхніх країнах. Далі вказано, що «ми цінуємо внесок один одного як партнерів у спільній гуманітарній місії, нагадуючи, що в будь-якому місці і в будь-який час ми несемо спільну відповідальність за те, щоб робити все можливе для людей, яким ми служимо, щоб доповнювати один одного» (Преамбула Угоди).